

ВЛАДА РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ

**СТРАТЕГИЈА ЗАШТИТЕ ПРИРОДЕ
РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ**

Април, 2011.године

ПРЕДГОВОР

Стратегија је документ који садржи акције, планове, методе и читав низ мјера којима ће се јачати свијест о потреби заштите природе Републике Српске. Однос човјека према природи треба развијати у правцу рационалног коришћења природних ресурса и планирања развоја који омогућава успостављање равнотеже економских, социјалних и еколошких захтјева. Овакав концепт назван је концептом територијалног развоја (четвртог - културног нивоа одрживости), а промовисан је на 11. Конференцији СЕМАТ (Европска конференција министара просторног планирања), која је одржана 16.09.2003. године у Љубљани.

Операционализација концепта територијалног развоја и његова примјена у пракси резултат су политичких тежњи Европе усмјерених ка осигуравању дугорочног развоја људског друштва са намјером очувања и унапређења животне средине.

Доношење Стратегије заштите природе Републике Српске (у даљем тексту: Стратегија), са конкретним мјерама за унапређење стања у области заштите природе, представља почетни и изузетно важан корак у спровођењу стратешких циљева. У сврху спровођења концепта одрживог развоја и заштите природе, при изради ове стратегије, узети су у обзир улога међународних организација, искуства сусједних држава и држава чланица Европске уније, улога институција Републике Српске и БиХ, као и цивилног сектора и локалне самоуправе.

ЛИСТА СКРАЋЕНИЦА И ПОЈМОВА

БиХ (BiH) – Босна и Херцеговина
BAT – најбоља расположива технологија/техника (od engl. Best Available Technology)
BATNEEC – најбоља расположива технологија која не изискује изузетно високе трошкове (od engl. Best Available Technology not Entailing Excessive Costs)
БДП – бруто друштвени производ
BSAP – Стратегија заштите биодиверзитета са акционим планом (od engl. Biodiversity Strategy and Action Plan)
CBD (UN CBD) или КБР – Конвенција Уједињених нација о биодиверзитету (биолошкој разноврсности)
CCD (UN CCD) – Конвенција Уједињених нација о борби против дезертификације
CDM – Механизам чистог развоја Кјото протокола (od engl. Clean Development Mechanism)
CFC – хлорфлуороугљеник
ЕЕА – Европска агенција за животну средину
EIA – процјена утицаја на животну средину (od engl. Environmental Impact Assessment)
EMAS – план за еко-менаџмент и ревизију учинака на животну средину (od engl. Ecomanagement and Audit Scheme)
EMERALD – Емералд еколошка мрежа састављена је од подручја од посебне важности за заштиту природе, односно од просторних цјелина и станишта које су од посебног националног и међународног значаја са аспекта очувања биолошке разноврсности.
EU – Европска унија
EU WFD – Оквирна директива о водама EU (od engl. Water Framework Directive)
GEF – Глобални фонд за животну средину
GIS – географски информациони систем
GUP – генерални урбанистички план
ICT – информационе и комуникационе технологије
IEA – Међународна агенција за енергију (енгл. International Energy Agency)
IPPC – интегрално спречавање и контрола загађења (od engl. Integrated Pollution Prevention and Control)
ISSP – Институт за стратешке студије и прогнозе
JP – јавно предузеће
MAB – UNESCO програм Човјек и биосфера (od engl. Man and Biosphere)
RSSTAT – Завод за статистику Републике Српске
МОР – материјално обезбјеђење породице
MRC – Миленијумски развојни циљеви
MSP – мала и средња предузећа
NATURA 2000 – Мрежа морских и копнених подручја од међународне важности, издвојених за очување ријетких и угрожених природних станишта и биљних и животињских врста, заштићених Директивама Европске уније. Мрежа NATURA 2000 се састоји од Посебних подручја заштите - SAC (подручја издвојених на темељу Директиве о стаништима) и Подручја посебне заштите - SPA (подручја издвојена на темељу Директиве о птицама).
NAP – Национални акциони план за дјецу и младе
NEAP – еколошки акциони план заштите животне средине БиХ
NP – национални парк
NVO – невладина организација/е
OECD - Организација за економску сарадњу и развој
ODA – званична развојна помоћ (od engl. Official Development Assistance)
PP /ПП – Просторни план
PPP – паритет куповне моћи (od engl. Purchasing Power Parity)
ЗЗКИПН – Републички завод за заштиту културно историјског и природног наслеђа Републике Српске
SEA – стратешка процјена утицаја (od engl. Strategic Environmental Assessment)
PRSP – Средњорочна развојна стратегија БиХ
WTO/СТО – Свјетска трговинска организација

TE – Термоелектрана
UN/DESA/DSD – УН одсијек за економска и социјална питања/Одјељење за одрживи развој
UNEP/MAP – Програм за животну средину Уједињених нација/Медитерански акциони план
UNFCCC – Оквирна конвенција УН о климатским промјенама
UNCSD – УН комисија за одрживи развој
UNWTO – Свјетска туристичка организација
СНМ – Мрежа за размјену информација
EU – Европска унија
СНМ – Мрежа за размјену информација
ЕЕА – Европска агенција за животну средину
РС – Република Српска
МПУГИЕ – Министарство просторног уређења, грађевинарства и екологије Републике Српске
МИЕР – Министарство индустрије, енергетике и рударства Републике Српске
МПКРС – Министарство просвјете и културе Републике Српске
МПШВ – Министарство пољопривреде, шумарства и водопривреде Републике Српске
МЗСЗ – Министарство здравља и социјалне заштите Републике Српске
МТТ – Министарство трговине и туризма Републике Српске
GEF/ГЕФ – глобални фонд заштите животне средине
GIS – географски информациони систем
IUCN – Међународна унија за заштиту природе
IT – информационе технологије
ФМОИТ – Министарство околиша и туризма Федерације БиХ
МЕТ – Међуентитетско тијело за заштиту животне средине
МСТЕО (МОФТЕР) – Министарство спољне трговине и економских односа БиХ
OUN (УН) – Организација уједињених нација
UNEP – Програм УН-а за животну средину
UNDP – Развојни програм УН
UNESCO – Организација за образовање, науку и културу УН-а
USAID – Агенција за међународни развој САД
WB – Свјетска банка
WHO (СЗО) – Свјетска здравствена организација

Чланови експертског тима за израду Стратегије¹ :

др Миленко Станковић, дипл.инж.арх. – *Архитектонско-грађевински факултет Бања Лука* – руководилац тима,
(област: просторно планирање);
Сарадник: Невена Ђебић, дипл.инж.арх.
др Боро Павловић, професор биологије – *Природно-математички факултет Бања Лука*,
(област: биолошки диверзитет, биогеографија);
др Зоран Маунага, дипл.инж.шум. – *Шумарски факултет Бања Лука*,
(област: одрживо коришћење и управљање шумама);
Сарадници: др Чедомир Бурлица, мр Југослав Брујић и мр Борис Марковић;
др Михајло Марковић, дипл.инж.пољ. – *Пољопривредни институт Републике Српске Бања Лука*,
(област: карактеристике и коришћење земљишта);
мр Озрен Лаганин, дипл.инж.пољ. – *Министарство за просторно уређење, грађевинарство и екологију*,
(области: увод, институционални и правни оквир, техничко руковођење израдом Стратегије и обједињавање документа);

¹ Комисија је именована Рјешењем Владе Републике Српске број: 04/1-012-866/06, од 28. марта 2006. године. Рјешење је објављено у „Службеном гласнику Републике Српске“, број 31/06.

Јелена Кадих, дипл.инж. пејзажне архитектуре – *Завод за заштиту културно-историјског и природног наслеђа Републике Српске,*

(области: биолошка разноврсност, заштићена подручја);

Сања Тепић, дипл.биолог – *Институт заштите, екологије и информатике Републике Српске,*

(области: биогеографија, биодиверзитет, техничка помоћ при изради Стратегије).

Експертски тим је израдио преднацрт овог документа почетком 2009. године. Након усаглашавања текста у складу са примједбама и сугестијама, нацрт Стратегије заштите природе РС разматран је и усвојен на 3. Редовној сједници Народне скупштине Републике Српске одржаној 07.12. 2010 године.

САДРЖАЈ

Страница

1. УВОД	12
1.1. ОПШТЕ НАПОМЕНЕ	12
1.2. ЗАКОНСКИ ОКВИР ЗА ДОНОШЕЊЕ СТРАТЕГИЈЕ.....	14
1.3. СВРХА, ОБУХВАТ И МЕТОДОЛОГИЈА ИЗРАДЕ СТРАТЕГИЈЕ	17
1.4. ПОВЕЗАНОСТ СТРАТЕГИЈЕ СА РЕАЛИЗОВАНИМ И ПЛАНИРАНИМ ПРОЈЕКТИМА ИЗ ОБЛАСТИ ЗАШТИТЕ ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ.....	20
2. ИНСТИТУЦИОНАЛНО- ПРАВНИ ОКВИР И ПОЛИТИКА У ОБЛАСТИ ЗАШТИТЕ ПРИРОДЕ	22
2.1. ИНСТИТУЦИОНАЛНИ ОКВИР ЗАШТИТЕ ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ И ЗАШТИТЕ ПРИРОДЕ У РЕПУБЛИЦИ СРПСКОЈ	22
2.1.1. Институционално уређење заштите природе у Републици Српској.....	22
2.2. ПРОПИСИ РС ЗНАЧАЈНИ ЗА УПРАВЉАЊЕ ПРИРОДНИМ РЕСУРСИМА	27
2.3. ОБАВЕЗЕ У ЗАШТИТИ ПРИРОДЕ, У СКЛАДУ СА МЕЂУНАРОДНИМ УГОВОРИМА И ПРАВНИМ АКТИМА ЕВРОПСКЕ ЗАЈЕДНИЦЕ (ACQUIS COMMUNITAUIRE)	33
2.3.1. Кратак преглед тренутних активности на имплементацији мултилатералних међународних споразума у сфери животне средине.....	34
2.3.2. Обавезе Републике Српске и БиХ у односу на директиве Европске уније	39
2.4. ПРЕПОРУКЕ ЗА ИНСТИТУЦИОНАЛНУ СТРУКТУРУ И СИСТЕМ УПРАВЉАЊА ПРИРОДНИМ РЕСУРСИМА	46
3. СТАЊЕ И ОБИЉЕЖЈА ПРИРОДЕ РС	47
3.1. УВОД	47
3.2. ОСНОВНЕ ПОСТАВКЕ ЗАШТИТЕ ПРИРОДЕ У СКЛАДУ СА СТРАТЕШКИМ ДОКУМЕНТИМА	50
3.2.1. План приоритетних активности из NEAP-а БиХ.....	50
3.2.2. Средњорочна развојна стратегија СРС БиХ	52
3.2.3. Смјернице за управљање простором и животном средином из Просторног плана РС	53
3.2.4. Смјернице из Оквирног плана водопривреде РС	54
3.2.5. Смјернице из програма/стратегија других сектора.....	54
3.2.6. Смјернице из Стратегије развоја минерално-сировинског комплекса РС.....	54
3.3. ОКОЛНОСТИ И ФАКТОРИ РАЗВОЈА РС У СВЈЕТЛУ ЕВРОПСКИХ ИНТЕГРАЦИЈА	56
3.3.1. Стање привреде и развоја Републике Српске.....	56
3.3.2. Околности у области природних ресурса.....	56
а. пољопривредно земљиште	57
б. шумски потенцијал	57
в. климатски и хидролошки фактори.....	58
г. рудна богатства	58
д. заштићена подручја	70
3.3.3. Постојеће околности у области природних ресурса	71
3.4. ФАКТОРИ УГРОЖАВАЊА ПРИРОДЕ У РЕПУБЛИЦИ СРПСКОЈ	76
3.4.1. Фактори угрожавања (притисци) на природне и шумске екосистеме.....	78
3.4.2. Фактори угрожавања геолошке средине	90
3.5. СТАЊЕ ПРИРОДЕ У РЕПУБЛИЦИ СРПСКОЈ	91
3.5.1. Фитогеографске карактеристике	91
3.5.2. Стање земљишног покривача	96
3.5.3. Стање у области вода	100
3.5.4. Истраженост шумских екосистема.....	102
3.5.5. Литературни подаци о истражености биљних таксона	105
3.5.6. Процјена стања угрожености природних подручја	107
3.5.7. Стање заштићених подручја	110

3.5.8. Потенцијал за развој одрживог туризма у Републици Српској	114
3.5.9. Стање у области минералних и рудних ресурса.....	118
	117
3.6. ЕФЕКТИ УГРОЖАВАЈУЋИХ ФАКТОРА НА СТАЊЕ У ЗАШТИТИ ПРИРОДЕ	122
3.6.1. Утицаји на биодиверзитет	122
3.6.2. Међугрански конфликти	129
3.6.3. Финансирање послова заштите природе	129
3.6.4. Инспекцијски надзор и информисање јавности	131
3.7. ПРЕДВИЂАЊЕ ПЛАНСКИХ МЈЕРА ЗА ПОБОЉШАЊЕ СТАЊА	132
4. ПЛАНИРАЊЕ АКТИВНОСТИ: ЦИЉЕВИ, ЗАХТЈЕВИ И ЗАДАЦИ ЗАШТИТЕ И УПРАВЉАЊА ПРИРОДНИМ ДОБРИМА	134
4.1. ПЛАНСКЕ АКТИВНОСТИ, ЗАХТЈЕВИ И ЗАДАЦИ ЗАШТИТЕ И УПРАВЉАЊА ПРИРОДНИМ ДОБРИМА	134
4.2. ТЕМЕЉНИ ПРИНЦИПИ НА КОЈИМА СЕ ЗАСНИВАЈУ АКТИВНОСТИ ИМПЛЕМЕНТАЦИЈЕ СТРАТЕГИЈЕ ЗАШТИТЕ ПРИРОДЕ РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ	136
4.3. ВИЗИЈА	137
4.4. ДЕФИНИСАЊЕ КРОВНОГ ЦИЉА, СТРАТЕШКИХ ЦИЉЕВА И ОПЕРАТИВНИХ МЈЕРА СТРАТЕГИЈЕ ЗАШТИТЕ ПРИРОДЕ	138
4.5. ЗАКЉУЧНА РАЗМАТРАЊА.....	152
5. ДОДАТНИ ИЗВОРИ ИНФОРМАЦИЈА/ ЛИТЕРАТУРА	151
<i>ПРИЛОГ 1</i>	162
<i>ПРИЛОГ 2 А</i>	166
<i>ПРИЛОГ 2 Б</i>	174
<i>ПРИЛОГ 2 В</i>	180

1. УВОД

1.1. ОПШТЕ НАПОМЕНЕ

Са аспекта биолошке и геолошке разноврсности, територија Републике Српске представља уникатно подручје у Европи². Висок степен очуваности природе, станишта и екосистема на њеној територији одржао се до данас захваљујући утицајима фактора, као што су: специфична орографија, геолошка подлога, хидрологија, еоклима, али и спорадично испољени антропогени утицаји. Подручје Републике Српске је нарочито интересантно са становишта заступљености и очуваности геолошких раритета. Специфични климатски услови резултирали су развојем бројних, ријетких, ендемских и реликтних биљних заједница. Прашума Перућица са површином од 1.434 ha, представља највећи прашумски резерват у Европи. На територији Републике Српске налазе се квалитативно највриједније биолошко-просторне цјелине на нивоу Босне и Херцеговине, гдје спадају: два (за сада једина) национална парка Сутјеска и Козара, шумски резервати Лом, Јањ и Перућица, Рамсарско мјесто, Бардача код Српца, те неколико парк-шума и заштићених пејзажа и бројни други вриједни објекти.

Правци приоритетног дјеловања у циљу побољшања стања у области заштите природних вриједности, препознати у овом стратешком документу, су: јачање институционалног оквира за управљање природним ресурсима, подстицање одрживог коришћења природних ресурса, смањење притисака, расподјела прихода од коришћења и одрживо финансирање заштите природе. Отежавајуће околности и проблеми у области заштите природе, који утичу негативно на прогрес у овој области су:

- ⇒ недовољно развијен систем организованог прикупљања података-мониторинга просторне и временске организације укупне биолошке и пејзажне разноврсности, као и њихове хетерогености у погледу научног и стручног нивоа,
- ⇒ недовољна кадровска и техничка оспособљеност надлежних институција за спровођење постојећих закона и међународних конвенција у области управљања биолошком разноврсношћу и
- ⇒ незадовољавајућа примјена мјера и идентификованих методологија за развој ефикасног система за заштиту биолошке и пејзажне разноврсности.

Изостанак адекватних економских инструмената, свеобухватних и систематичних истраживања и стратешких смјерница у области заштите природних вриједности, утичу на неизвјесност постизања економске обнове на принципима одрживог развоја, за који се БиХ определили учешћем на самиту о одрживом развоју, одржаном у Јоханесбургу 2002. године. Неусклађена законска рјешења, без адекватних институционалних оквира, дуги низ година усложњавала су стање у

² Адекватна процјена о степену промјене природних услова (климатски услови, рељеф итд.) у периоду 1991–2005. године не постоје. Подручје Републике Српске битно одређује морфометрија простора. На терене испод 500 m надморске висине отпада око 48%, а на терене изнад 1000 m око 20% површине Републике Српске, тако да те чињенице указују на изузетну разноврсност територије у погледу физичко-географских услова.

овој области, све до доношења Акционог плана за заштиту животне средине (NEAP) 2003. године.

До тада у БиХ није постојала јасно дефинисана политика заштите животне средине, која укључује управљање природним окружењем и идентификацију приоритета газдовања природним добрима. Политика управљања природом Републике Српске и БиХ није била припремљена, а нису ни одређени приоритети за њено очување. Владе оба ентитета нису хармонизовале активности тј. ентитетске политике управљања природним окружењем. Недостају кооперативне политике управљања, посебно о прекограничним питањима. NEAP садржи националне политике животне средине са акционим програмом по секторима, као што су управљање шумама, биодиверзитет, заштита, кориштење и управљање земљишним ресурсима. У NEAP-у недостају јасни имплементирајући приоритети акционих програма и финансијски извори.

Ова стратегија је израз настојања да се побуди растућа свијест о потреби очувања и заштите природе, као битног дијела животне средине Републике, претварајући је у cjеловит и дугорочан концепт развоја. Полазна и недвосмислена потреба захтијева да се стање у области заштите природе у Републици очува и унаприједи. Природна богатства и ресурси требају се ставити у функцију развоја кроз доградњу постојећег система заштите животне средине. Убрзати се морају активности на припреми и увођењу адекватног система мониторинга природе, те креирању индикатора за праћење стања природе и животне средине, кроз успоставу мреже заштићених подручја у складу са програмом NATURA 2000. Јачати се мора институционални оквир за реализацију мјера заштите природе, као и других мјера у складу са европским стандардима. Посебно су важни изазови које постављају два кључна стратешка циља: прилагођавање концепту одрживог развоја и придруживање и приступање Босне и Херцеговине Европској унији. Потписивањем Споразума о стабилизацији и придруживању Босне и Херцеговине Европској унији наведени изазови постају све ближи, условљенији и конкретнији.

Циљ ове стратегије је промовисање интегралног приступа у очувању, унапређењу и коришћењу простора Републике Српске, у складу са расположивим природним капацитетима. Задовољавајући своје потребе у простору човјек мијења карактер простора, утиче на природу постепено је претвара у антропогенизовани простор, у већој или мањој мјери. Зато је битно релативизовати сукобе интереса у простору. Значај простора по људску заједницу изражава се многоструко, али су двије равни најважније:

- ⇒ *раван потенцијала за развој*, која има двије основне компоненте: природне потенцијале (земљиште, воде, шуме, руде и др.) и потенцијале створене радом људи или антропогене потенцијале као што су изграђене грађевине разних врста (за становање, рад, рекреацију, инфраструктурне грађевине разних врста и др.) и
- ⇒ *раван геополитичких интереса*, која има компоненту глобалних тј. дејство спољних геополитичких фактора и компоненту локалних геополитика које подразумјевају дјеловање у непосредном политичком окружењу, али и компоненту уређења сопствене територије тј. концепт територијалног организовања.

Евидентно је, на основу свега изложеног, да територије владају људима исто толико колико људи владају територијама, што резултира међусобном условљеношћу судбине народа и судбине територија (то је од посебног значаја за мале етничке територије). Планирање територија и насеља прва је фаза уређења простора. Оно је средство усклађивања потреба људи у неком простору и прилика

да се задовоље на начин који је научно и стручно заснован, а друштвено прихватљив. Планирање је трагање за бољом будућношћу људске заједнице у простору и времену. Планирање мора да одговори постављеним задацима на најоптималнији начин. Стратегија ту игра важну улогу у интегративном сагледавању простора за здрав живот и опстанак човјека у будућности. Очување високог степена биолошке и пејзажне разноврсности и осигурање мјера за заштиту, као и оптимално коришћење природних ресурса, општи су циљеви Стратегије, у коју се морају укључити локална, регионална и глобална рјешења.

1.2. ЗАКОНСКИ ОКВИР ЗА ДЕФИНИСАЊЕ И ДОНОШЕЊЕ СТРАТЕГИЈЕ

Заштита природе је важан дио укупне заштите животне средине. С обзиром на то да природне вриједности имају мултифункционални карактер, те да по своме значају и улози превазилазе административне границе ентитета и држава, област која се тиче коришћења и заштите природе уређује се већим бројем правних аката. Надлежност за заштиту природе, као дијела животне средине, уређена је уставним правима и основним законима Републике Српске везаним за заштиту природе, шумарство и националне паркове који се у циљу приближавања међународним стандардима непрекидно мијењају и развијају³. Област заштите природе је у надлежности ентитета.

Уставни основ за доношење Стратегије заштите природе Републике Српске садржан је у **члану 3. Устава Републике Српске** који гласи Републици припадају све државне функције и надлежности осим оних које су Уставом Босне и Херцеговине изричито пренесене не њене институције, затим у **члану 35.** према којем човјек има право на здраву животну средину и да је свако у складу са законом, дужан да у оквиру својих могућности штити и унапређује животну средину, **члану 59.** према којем се заштита, коришћење, унапређивање и управљање добрима од општег интереса уређује законом, **члану 64.** према којем се прописује да Република штити и подстиче рационално коришћење природних богатстава у циљу заштите и побољшања квалитета живота и заштите и обнове средине у општем интересу, **члану 70.** и у **амандману XXXII тачка 13. на члан 68. Устава Републике Српске,** којим је прописано да Република уређује и обезбјеђује заштиту животне средине.

На нивоу БиХ, у складу са законима о заштити животне средине у оба ентитета, формирано је Међуентитетско тијело за заштиту животне средине⁴. У складу са Одлуком о оснивању (видјети: фусноту број 4), Међуентитетско тијело врши координацију по свим питањима заштите животне средине за која је потребан усаглашен приступ ентитета и Дистрикта Брчко, у складу са овлаштењима прописаним сетом закона у области заштите животне средине (Закон о заштити животне средине, Закон о заштити природе, Закон о заштити ваздуха, Закон о управљању отпадом, Закон о фонду за заштиту животне средине).

То су питања везана за: хармонизацију закона и других прописа из области животне средине са Европским законодавством, усвајање стандарда и акционих програма, припрему за ратификацију међународних уговора који се тичу животне средине и њихову имплементацију, координацију учешћа БиХ у међународним процесима и сарадњу с међународним организацијама, мониторинг животне

³ Зборник радова са Међународне научне конференције „Газдовање шумским екосистемима националних паркова и других заштићених подручја“, Јахорина–Тјентиште, 05–08. јули 2006.

⁴ Међуентитетско тијело има осам чланова, по четири из сваког ентитета. Одлука о оснивању Међуентитетског тијела за заштиту животне средине објављена је у „Службеном гласнику Републике Српске“, број 116/06, од 30. 11. 2006. године

средине и информационе системе и размјену информација, као и прекогранична и међуентитетска питања везана за животну средину.

Законска регулатива за заштиту природних добара постојала је и у бившој СР БиХ, а први законски пропис – **Закон заштити споменика културе и природних вриједности** – у БиХ донесен је прије 60 година⁵. Били смо прва федерална јединица у оквиру бивше Југославије у којој су била правно уређена питања заштите споменика природе и културе. Закон је био заснован на начелу: споменик је јавно добро. У првом члану закона је прецизирано: „Сви непокретни и покретни културно-историјски споменици, умјетнички и етнографски споменици, као и природне ријеткости зоолошког, ботаничког, геолошко-палеонтолошког, минералошко-петрографског и географског карактера или нарочите љепоте, без обзира на то чије су власништво и у чијем се посједу налазе, стоје под заштитом државе. Научне и естетске вриједности ових предмета су општеном добро”. Закон је кратко, јасно, суштински и садржајно дефинисао јединствен систем институција заштите, у само 28 чланова. Влада се обавезала чланом 16. поменутог закона да ће основати Земаљски завод за заштиту и научно проучавање споменика културе и природних ријеткости, па и друге такве заводе (вјероватно се мислило на регионалне заводе) у складу са потребама. Као резултат ове одлуке, формиран су Завод за заштиту културно-историјског и природног наслеђа БиХ и Земаљски музеј у Сарајеву. Након рата, у Републици Српској је формиран Завод за заштиту културно-историјског и природног наслеђа Републике Српске (ЗЗКИПН) и представља институцију на ентитетском нивоу која, у сарадњи са МПУГиЕ и МПКРС врши послове заштите природног и културног наслеђа и која има структуру и капацитет за обављање стручних послова у овој области.

Закон о заштити природе из 1960. године представљао је добру полазну основу за квалитетну и садржајну заштиту на истраживаним просторима. Нажалост, бројне измјене закона 1961, 1978, 1985, 1996. године, нису створиле услове за континуирану заштиту и складан развој у овој области. Очување природног и градитељског наслеђа није интегрисано у развојне токове, изостала је „активна заштита“ природних вриједности и споменика културе на истраживаним просторима. Компликована и неусклађена законска рјешења, без адекватних институционалних оквира дуги низ година, учинили су стање у овој области још сложенијим.

Закон о заштити и коришћењу културно-историјског и природног наслеђа („Службени лист СР БиХ“ бр. 4/65 и 20/1985), даје категоризацију културно-историјског и природног наслеђа у три основне категорије: прва категорија – добра од изузетног значаја, друга категорија – добра од великог значаја и трећа категорија – остала значајна добра. Заштићена подручја су се сврставала у сљедеће категорије: национални паркови, паркови природе, шумски резервати, резервати птица и строги резервати са стаништима ендемичне врсте Панчићеве оморике.

Закон о заштити животне средине у Републици Српској донесен је 2002. године и објављен је у „Службеном гласнику Републике Српске“, број 53/02 од 24. августа 2002. године. Измјене и допуне овог закона су објављене у „Службеном гласнику Републике Српске“, број 109/05, те је коначно донесен и пречишћен текст овог закона („Службени гласник Републике Српске“, бр. 28/07, 41/08 и 29/10). Законом о

⁵ Закон о заштити споменика културе и природних вриједности у БиХ донијела је Народна скупштина НР БиХ, а прогласио је Президијум Народне скупштине НР БиХ и предсједник Президијума 17. 4. 1947. ("Службени лист НР БиХ", број 19/47).

заштити животне средине се регулишу мјере и услови за управљање, очување и рационално коришћење природних ресурса (члан 1.), али и појединих компонената животне средине (чл. 12–21). Примјена одредаба овог закона осигурава виши степен заштите природе, односно животне средине.

Законом о заштити природе Републике Српске (пречишћени текст објављен у „Службеном гласнику Републике Српске“, број 113/08), уређује се обнова, заштита, очување и одрживи развој предјела, природних подручја, биљака, животиња и њихових станишта, земљишта, минерала и фосила и других компонената природе, који чине дио животне средине. Циљеви закона су да се створе услови за заштиту природе и одрживи развој а посебно: обнова, заштита и одржива употреба еколошког баланса у природи; обнова, заштита, очување и одржива употреба обновљивих природних ресурса, ревитализација оштећених подручја, финансирање заштите природе, учешће јавности у области заштите природе, смањење коришћења, оптерећења и загађивања станишта и угрожавања врста (животиња, биљака и гљива) и њихових станишта. Законом су дефинисана начела: сарадње, одрживости, интервенције, начела „загађивач плаћа“, образовања и обуке, превенције и предострожности. Законом су такођер, у члану 16, дефинисани елементи стратегије заштите природе, те се у складу с овим члановима закона прописује да стратешки документ треба садржавати сљедеће елементе:

1. општи опис природних подручја и дјелатности које су важне за заштиту и очување билошке разноврсности;
2. опште захтјеве као и ресорне и међуресорне задатке за заштиту и очување природних подручја, пејзажа и других вриједности (врста, станишта, минерала, фосила);
3. дугорочне и средњорочне задатке заштите и очувања заштићених врста, минерала и подручја и одређивање нових заштићених подручја;
4. дугорочне и средњорочне задатке за успостављање и одржавања еколошке мреже и еколошких (зелених) коридора;
5. дугорочне и средњорочне задатке одржавања подручја осјетљиве животне средине (ESA) и система услова и принципа најважнијих мјера за наведене елементе 1–5;
6. дугорочне и средњорочне програме за истраживања, развој, образовне и демонстративне задатке и популаризацију заштите природе и очувања;
7. планиране изворе финансирања;
8. принципе за успостављање и функционисање система за посматрање, прикупљање података, регистрацију и процјену пејзажа, врста, минерала и подручја са природним или приближно природним карактеристикама.

У складу са Законом о заштити природе, стратегија мора бити у сагласности са међуентитетским програмом заштите животне средине, односно бити њен саставни дио. За стратегију заштите природе доноси се и посебан план имплементације.

Доношењем измјена и допуна Закона о заштити природе⁶ проширене су одредбе везане за учешће јавности и поступак јавне расправе, а уводе се и новине које се односе на: приступ информацијама и провођење јавног увида током поступка проглашавања заштићених подручја и доношења аката, као и оцјену прихватљивости пројеката и активности у природи. Посебна новина у односу на постојећи закон је институт претходне заштите, који има за циљ да се у припремној етапи, прије покретања поступка проглашења подручја заштићеним, проведу све потребне мјере како би се подручје очувало у постојећем стању. Рјешење о

⁶ Закон о измјенама и допунама Закона о заштити природе је објављен у „Службеном гласнику Републике Српске“, број 34/08.

претходној заштити доноси министар, на основу стручног мишљења надлежних институција. Приједлог закона садржи, осим измјена у складу са прихваћеним примједбама са јавне расправе, и измјене номотехничког и правно-стручног карактера, које су извршиле стручне службе Министарства у циљу побољшања постојећег текста закона.

Тако су, на примјер, извршене измјене у члану 16. Закона, који се односи на доношење Стратегије, гдје је у односу на постојећи закон, уведена обавеза вршења стручне оцјене (или како се у пракси начешће назива: ревизије) Стратегије, прије упућивања на усвајање надлежним органима. Поред овога, у дефиницијама су уведени нови појмови и измијењени стари називи министарства надлежног за заштиту животне средине, извршене су промјене у чл. 22. и 34. које се тичу Црвене листе и вођења регистра заштићених подручја, а такођер, извршене су и неопходне промјене у члану 51. закона (казнене одредбе), гдје су кориговани цитирани чланови у појединим алинејама, а додане су и одредбе које се тичу конкретно Републичког завода за заштиту културно-историјског и природног наслеђа.

Поред наведених прописа, заштита природе је уређена и другим посебним прописима, а то су: Закон о уређењу простора и грађењу („Службени гласник Републике Српске“ број 55/10), Закон о националним парковима (Службени гласник Републике Српске број 75/10), Закон о шумама („Службени гласник Републике Српске“, број 75/08), Законом о инспекцијама у Републици Српској (Службени гласник Републике Српске број 74/10), Закон о концесијама („Службени гласник Републике Српске“ бр. 25/02, 91/06 и 92/09), те законима из области рударства и геологије, корпоративног управљања, и осталим прописима којима се уређују питања заштите природних добара. Детаљнији преглед свих позитивних законских аката којима се уређују питања везана за заштиту природних добара и природе, те директива Европске уније и обавеза које проистичу из међународних конвенција из ове области, дата је у поглављу 2. ове Стратегије.

1.3. СВРХА, ОБУХВАТ И МЕТОДОЛОГИЈА ИЗРАДЕ СТРАТЕГИЈЕ ЗАШТИТЕ ПРИРОДЕ

Стратегијом заштите природе Републике Српске утврђују се визије, начела, смјернице за очување стања, циљеви и активности на отклањању штетних посљедица по природу, као и мјере за ублажавање негативних посљедица.

Овим документом се пројектује напредак и утврђују мјере надзора над дијеловима природног и са њим кохерентног културно-историјског наслеђа, у којима су уочени фактори угрожености. Стратегија природе је саставни дио републичке стратегије и акционог плана заштите животне средине, а доноси се на период од шест година.

Циљеви Стратегије произилазе из настојања да се у што већој мјери реализују захтјеви дефинисани законском регулативом из области заштите животне средине и програмским документима, у којима су посебно дефинисани циљеви и мјере заштите природе: Акциони план за заштиту животне средине БиХ (NEAP) и Просторни план Републике Српске до 2015. године. Област заштите природе и животне средине, због свог значаја, узимана је у обзир и при изради других стратегија, нпр. Стратегије развоја пољопривреде. Оквирни план водопривреде, економска политика Владе Републике Српске и други, с тим да су начела и одреднице везане за заштиту природе и природних ресурса у овим документима дате у складу са секторским приоритетима.

Важне стратешке одреднице као и циљеви заштите биодиверзитета дефинисани су у десетогодишњем Шестом акционом програму (2001-2010) који је донесен на основу Европске стратегије за одрживи развој која је усвојена 2001. године (Гетеборшка стратегија), и да исти има четири приоритетне области (климатске

промјене, природа и биодиверзитет, животна средина и здравље и одживо управљање природним изворима). Амстердамски уговор је суштински документ Европске уније који је одрживи развој поставио као фундаментални циљ. Током 2006. Године у Европској унији прихваћена је нова Стратегија одрживог развоја за проширену Европу, која је резултат ревизије Гетеборшке стратегије.

Поред ових стратешких докумената, у изради стратегије су узети у обзир и други плански документи Европске комисије, делегација у БиХ, као што су: **Вишегодишњи индикативни плански документ** (The Multi-annual Indicative Planning Document MIPD) за период 2009–2011. који представља плански документ за реализацију помоћи Европске комисије путем тзв. предприступних инструмената помоћи (Instrument for Pre-Accession Assistance–IPA). Инструмент предприступне помоћи- ИПА представља инструмент финансијске природе за све предприступне активности финансиране од стране Европске комисије од 01. Јануара 2007. године. Инструмент IPA замјењује све претходне предприступне инструменте: PHARE, ISPA, SAPARD и CARDS, уједињујући их у јединствен правни оквир за предприступну помоћ. Важна стратешка одредница садржана је и у Одлуци Савјета Европске уније 2008/211/ЕК о принципима, приоритетима и условима садржаним у Европском партнерству са Босном и Херцеговином, од 18. фебруара 2008. године.

Стратешки циљ Републике Српске је да, као саставни дио БиХ, активно учествује у међународним активностима на очувању биодиверзитета, смањењу ефеката промјене глобалне климе, смањењу ефекта загађења животне средине на биодиверзитет и губитак станишта врста. Република Српска и Босна и Херцеговина припадају региону Европе у коме се очекују изразито негативне посљедице климатских промјена на здравље становништва, привредни развој и расположивост природним ресурсима. Истовремено, Република Српска, захваљујући високом степену пошумљености и покривености територије вегетацијом, значајно доприноси богатству европског биодиверзитета и представља саставни дио тзв. европског зеленог коридора, који се протеже од земаља Скандинавије, преко Балканског полуострва, па до Егејског мора. Наш стратешки циљ, као земље потенцијалног кандидата за чланство у Европској унији, представља активно учешће у међународним активностима на заштити животне средине, заштити глобалне климе и заштити биодиверзитета за садашње и будуће генерације.

Један од важних циљева је и повезивање заштићених природних подручја Републике Српске у европске и свјетске мреже заштићених подручја (NATURA 2000, EMERALD), као и оспособљавање за размјену података са Европском агенцијом за животну средину (ЕЕА), уз коришћење индикатора и метода за прикупљање податка уз адекватну софтверску подршку (Corine biotope и сл). У области биодиверзитета, односно заштите природе, кључни индикатори праћења стања, у сврху извјештавања према ЕЕА су: проглашена подручја (број проглашених заштићених подручја), диверзитет врста и угрожене, односно заштићене врсте. У односу на ова три кључна индикатора, у БиХ тренутно постоје само подаци (иако не потпуни, због старих метода класификације) о тренутно заштићеним подручјима. Стратегија има за циљ да предвиди (пројектује) потребне ресурсе и средства за развој информационог система заштите природе и регистра заштићених подручја у Републици Српској, који ће се развијати у будућности. То би створило повољну климу и претпоставке за реализацију нових пројеката јачања капацитета у области заштите природе путем осигурања средстава из тзв. предприступних и других фондова и бржу интеграцију БиХ у Европску унију.

Посебне активности планиране су за јачање свијести код најширих слојева становништва, с циљем пројекције очувања природе, одрживог развоја и здравог живота.

Приликом дефинисања методолошког приступа и садржаја стратегије заштите природе, аутори су се руководили првенствено смјерницама о садржају стратегије прописаним чланом 15. Закона о заштити природе и смјерницама из других прописа у области заштите животне средине. На основу ових смјерница и програмског задатка који је представљао полазну основу за израду Стратегије, као и смјерницама за израду стратешких докумената по тзв. DPSIR методологији (околности, притисци на природу, стање, утицаји, постојеће мјере), дефинисани су основни елементи Стратегије. У складу са основним циљем и сврхом доношења оваквог документа, извршена је анализа постојећег стања, уважене су смјернице и основне поставке из стратешких докумената, дефинисани јасни циљеви: кровни циљ и фундаментални циљеви, као и оперативне мјере за спровођење ових циљева.

У складу са "Водећим принципима за одрживи просторни развој Европског континента"⁷, природа и природне вриједности су посматране као дио укупног простора (животне средине), по принципу јединствене европске политике уређења простора. На међународним конференцијама усвојен је велики број документата, као што су Европска повеља регионалног- просторног планирања (СЕМАТ 1983-Теремолинска повеља), и Европска стратегија регионалног-просторног планирања (СЕМАТ 1988). У циљу спровођења процеса европских интеграција, Босна и Херцеговина има обавезу укључивања у рад различитих европских тијела и организација⁸. Прихватање политике смјерница тј. водећих принципа засновано је на добровољној сарадњи, уз понуду државама чланицама – укључујући њихове регионе и општине – флексибилног и трајног оквира за кооперативне активности. „Водећи принципи“⁹ наглашавају територијалну димензију људских права и демократије, а презентовани су као допринос имплементацији програма УН „Агенда 21“, на Самиту о одрживом развоју у Јоханесбургу 2002. године, гдје је посебан нагласак стављен на интегрални приступ планирању и управљању простором.

Битна стратешка одредница и уједно један од најважнијих фундаменталних стратешких циљева који је презентован у оквиру Стратегије јесте институционално јачање, сарадња и размјена инормација између различитих сектора: просторног планирања, заштите животне средине, шумарства, пољопривреде и других, који кроз своје законске мјере, утичу на просторне структуре и уопштено на стање у области заштите природних вриједности.

Веома је важно да се схвати да је једино цјелисходно да се простор којим располаже нека људска заједница користи у складу са његовим природним карактеристикама односно капацитетима природе. Само на тај начин избјећи ће

⁷ Водећа начела за одрживи просторни развој Европског континента усвојена су на конференцији СЕМАТ-а у Хановеру, Њемачка, 7. и 8. септембра 2000. године. Поред наведених принципа, Европска

⁸ У циљу смањења јаза у складу са закључцима у Есену, у процесу Припреме за придруживање земаља централне и источне Европе и интеграцији у унутрашње тржиште Уније, штампана је Бијела књига – *White paper*, коју је издало Министарство вањских послова БиХ, Сарајево 2000, а потпомогао Програм за развој Уједињених нација (UNDP), са нагласком на два главна инструмента, Европским споразумима и изграђеним односима између придружених земаља и институција ЕУ, те предвиђа посебне напоре за приступање Европској унији укључујући одредбе које се тичу усклађивања легислативе.

⁹ "Водећи принципи" засновани су на "Европској повељи за регионално/просторно планирање," коју је усвојио Савјет Европе, на Европској конференцији за регионално планирање (СЕМАТ) 20. 5. 1983, Теремолис, Шпанија.

се сукобљавање са природом односно природним факторима који још увијек доминирају (и који ће веома дуго доминирати) животом људи како на планети тако и на нижим територијалним нивоима, а нарочито на малим етничким територијама, каква је и Република Српска, односно Босна и Херцеговина.

На основу консултација током рада аутора, уочено је да услед недостатка базних података везано за тренутно стање у области заштите природе, али ни јасних смјерница и програмских одређења у овој области, која су саставни дио Стратегије заштите биодиверзитета БиХ која је тренутно у изради, овај стратешки документ у првој фази мора сагледати тренутну ситуацију и предложити одговарајуће планске мјере односно предвидјети акциони план реализације предвиђених циљева стратегије, у складу са тренутно доступним подацима. У наредној фази треба га ускладити са планским мјерама датим у Стратегији биодиверзитета БиХ. Израда овог документа се одвијала путем обраде појединих поглавља:

- ✓ просторно-плански аспект заштите природних подручја,
- ✓ биогеографске карактеристике подручја Републике Српске,
- ✓ коришћење и одрживо управљање шумама,
- ✓ одрживо управљање земљиштем и водама као ресурсом, као и
- ✓ преглед најновијих директива Европске уније, стратешких докумената и акционих програма Европске уније и Међународне уније за заштиту природе, као и анализа важећих конвенција и правних аката којима се регулише управљање природним ресурсима.

На основу извршеног прегледа стања и извршене потребне анализе, посебно су оцијењене обавезе Републике Српске и БиХ у погледу спровођења међународних обавеза у области заштите природе и дате су препоруке како би се извршиле одговарајуће припреме за реализацију ових обавеза, било да се ради о општим обавезама у области заштите животне средине, просторног планирања и других.

Стратегија обухвата све компоненте природе на истраживаној територији, с циљем идентификовања проблема заједно са конкретним разлозима, те активног учешћа на унапређењу заштите квалитета природе.

Посебна пажња посвећена је одрживом коришћењу природних ресурса и смањењу антропогених активности на заштићеним подручјима. Потенцијални утицаји посматрани су засебно, уважавајући и кумулативни ефекат тих утицаја. На крају сваког поглавља дате су и посебне препоруке и мјере, које су укључене у акциони план за спровођење ове стратегије.

1.4. ПОВЕЗАНОСТ СТРАТЕГИЈЕ СА ДО САДА РЕАЛИЗОВАНИМ И ПЛАНИРАНИМ ПРОЈЕКТИМА И ПРОГРАМСКИМ ДОКУМЕНТИМА У ОБЛАСТИ ЗАШТИТЕ ПРИРОДЕ И ЗАШТИТЕ ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ

Приоритет развоја заштићених подручја препознат је и у до сада израђеним програмским документима у области заштите животне средине, од којих су најважнији: Међуентитетски акциони план заштите животне средине (NEAP), чију је израду финансирала Свјетска банка, затим Извјештај о активностима у области животне средине у БиХ (Environmental Performance Review), који је израдила Економска комисија Уједињених нација за Европу 2004. Поред ових докумената, заштита природе у контексту заштите животне средине уопште разматрана је и у другим документима: Средњорочној развојној стратегији БиХ до 2007. године и Функционалном прегледу заштите животне средине (у оквиру програма реформе јавне управе у БиХ: ЕС PAR). Практични помаци су, нажалост, слаби, недостаје синхронизација активности на заједничком дјеловању, те на коришћењу синергетских ефеката. У анализи стања коришћени су резултати одређених студија

као што су: **Оправданост развоја екотуризма у БиХ** (реализована посредством Свјетске банке), **Пројекта развоја и заштите шума** (који су финансиране од Свјетске банке и италијанског Траст фонда), **Стратегија финансијске одрживости за управљање заштићеним подручјима** и **Стратегије финансијске одрживости за управљање шумама**. Ови документи имају за циљ унапређење институционално-правних реформи у сектору шумарства БиХ, при чему је покренуто питање значаја, аранжмана и нивоа владиних и других извора финансирања функција јавног добра шумских и заштићених подручја. Реализацијом пројекта „Шумска и планинска заштићена подручја“ финансираног од стране ГЕФ-а биће омогућена израда планова управљања по међународним стандардима, извршиће се стручно оспособљавање запослених за спровођење мјера и циљева планова управљања, а постојеће стање ће се унаприједити кроз помоћ у техничком опремању и изградњи пјешачких стаза, инфо- центара и других мањих објеката у националним парковима који су у функцији реализације пројекта.

Досљедна примјена Просторног плана Републике Српске до 2015. године (ПП РС до 2015.) је императив за ефективну имплементацију Стратегије, с обзиром на то да Стратегија полази од поставки интегралног и одрживог коришћења природе и ресурса успоставом интегралног система планирања и управљања природом, што је један од приоритета Просторног плана, а у вези са планирањем простора и управљањем природним вриједностима.

ПП РС до 2015. прати нове привредне и геополитичке процесе у Европи, а по свом карактеру је комплексан, било да се третира као планска категорија или као фактор развоја и размјештаја:

- ⇒ свих значајних активности и функција друштвеног и економског живота на овом простору, али и изван њега, уколико имају значаја за развој и уређење Републике Српске,
- ⇒ просторних и физичких израза активности и функција и
- ⇒ природних услова, потенцијала и вриједности.

ПП РС до 2015. заступа се перспективан развој на третираној територији, који је могућ уколико се остваре планирани еколошки, економски, социолошки и други захтјеви и успостави избалансирана примјена принципа одрживог развоја у простору.

Усаглашавањем разнородних, различитих јавних политика, укључујући и политику заштите животне средине, уз интегрално сагледавање простора на принципима партнерства, треба да се остваре три битна циља:

1. побољшати квалитет живота уз контролу ризика,
2. омогућити солидаран развој свих подручја и
3. подићи конкурентност територије Републике Српске у БиХ у односу на Европу и свијет.

Конкретни циљеви израде ПП РС до 2015, проистичу из општег циља доношења плана и обухватају:

- ⇒ подизање нивоа развијености привреде у дијеловима Републике Српске заосталим у развоју,
- ⇒ свеобухватно и рационално освајање (искоришћавање) природних ресурса,
- ⇒ рационални размјештај водећих привредних активности у складу са изабраним правцима привредног развоја,

- ⇒ рационално коришћење простора и
- ⇒ стварање позитивне динамичке просторне равнотеже и склада између појединих активности, облика коришћења простора и, самим тим, корисника простора.

Из свега изложеног произлази обавеза органа власти, на вертикалном и на хоризонталном нивоу, да остваре већи степен међусобне сарадње. Природа и природне вриједности су веома битан сегмент просторног и планског развоја Републике Српске, што наводи на закључак да ће велики значај у реализацији циљева Стратегије, одиграти друштвени консензус, односно консензус јавности, не само на нивоу локалне и републичке власти него код компромисно креираног повољног окружења за домаће и стране инвестиције, са јасним развојним смјерницама за будућност.

2. ИНСТИТУЦИОНАЛНО-ПРАВНИ ОКВИР И ПОЛИТИКА У ОБЛАСТИ ЗАШТИТЕ ПРИРОДЕ

2.1. ИНСТИТУЦИОНАЛНИ ОКВИР ЗАШТИТЕ ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ И ЗАШТИТЕ ПРИРОДЕ У РЕПУБЛИЦИ СРПСКОЈ

У складу са Законом утврђеним надлежностима (Закон о републичкој управи, Закон о Влади Републике Српске и Закон о националним парковима Републике Српске), Министарство за просторно уређење, грађевинарство и екологију, Министарство пољопривреде, шумарства и водопривреде и Министарство просвјете и културе су, зависно од области за коју су надлежни, одговорни и за заштићена подручја. У заштићеним подручјима одвијају се и туристичке и угоститељске дјелатности за које је надлежно Министарство трговине и туризма. Заштићеним подручјима управља посебна институционална јединица: Управљач, који према свом облику организовања може бити: јавно предузеће, јавне установе, као нпр. НП Сутјеска и НП Козара, као и градске и општинске управе.

2.1.1. Институционално уређење заштите природе у Републици Српској

У **графикону 1.** дата је основна институционална шема планирања и управљања заштитом природе на нивоу Републике Српске, као и везе са институцијама на нивоу БиХ. Институционално уређење области заштите природних ресурса у Републици Српској се може посматрати кроз неколико међусобно повезаних организационих структура: републички административни органи, предузећа за газдовање шумама, образовање и истраживање, невладине организације итд.

а) **на нивоу локалне управе**, у складу са Законом о локалној самоуправи („Службени гласник Републике Српске“, бр. 101/04, 42/05 и 118/05), општине су надлежне за очување и управљање природним вриједностима на свом подручју. Јединице локалне самоуправе доносе план заштите природе, чији садржај мора бити у складу са чланом 16. став 2. тачке од 1. до 7. Закона о заштити природе и са стратегијом заштите природе (у складу са чланом 16. Закона о заштити природе Републике Српске).